

ESTUDIS VERDAGUERIANS (2003-2005)

Carola DURAN TORT

Les diverses edicions verdaguerianes i els nombrosos treballs d'investigació sobre el poeta que van veure la llum durant l'«Any Verdaguer» (2002-2003), destinat a commemorar el centenari de la seva mort, van ser degudament ressenyats en aquestes pàgines pel Dr. Pere Farrés (vol. XXVI), però la indiscutible vàlua de l'escriptor s'ha projectat més enllà de l'any commemoratiu i les edicions i estudis sobre el poeta de Folgueroles continuen presents en el panorama literari català. Per això, aquesta ressenya, completant l'anterior, recollirà la bibliografia de i sobre Verdaguer, apareguda entre mitjan 2003 i final de 2005.

D'entrada, cal remarcar, com a fruit de les activitats de la Societat Verdaguer i la Universitat de Vic, l'aparició, a finals de 2003, de les Actes del V Col·loqui sobre Verdaguer, que sota el lema «Verdaguer i el segle» se celebrà a Barcelona, Vic i Folgueroles entre el 6 i el 9 de novembre de 2002. Els treballs han estat recollits en un extens tom que conforma l'onzè volum de l'*Anuari Verdaguer*, corresponent a l'any 2002, editat a cura de Ramon Pinyol i M. Àngels Verdaguer. El contingut de les actes comença amb les paraules de presentació de Miquel de Palol i Ricard Torrents, pronunciades durant l'acte celebrat al Palau de la Generalitat i continua amb la conferència inaugural sobre la poètica de Verdaguer dictada pel Dr. Joaquim Molas i la conferència de clausura de Ricard Torrents, que tracta de les relacions entre Verdaguer i Gaudí, els dos grans genis de finals del segle XIX. Les relacions establertes pel poeta de la Plana amb altres personatges contemporanis també és el tema tractat en altres comunicacions com ara les establertes amb Antoni M. Claret, Eulària Anzizu, Teodor Llorente i Manuel Milà i Fontanals. Com no podia ser altrament, l'obra verdagueriana també és objecte d'estudi amb un repàs sobre la història dels manuscrits dipositats a la Biblioteca de Catalunya, fons que ha permès aportacions de poemes inèdits de l'època de crisi i d'altres apareguts a la revista *Lo Missatger del Sagrat Cor de Jesús*. Una altra comunicació inventaria i estudia els nombrosos goigs verdaguerians. Els estudis sobre aspectes dels poemes de Verdaguer abracen des de les primeres manifestacions satíriques de l'època d'estudiant, als lemes i citacions de *Flors del Calvari* i al qüestionament de l'edició pòstuma *Què diuen els aucells?* La presència de la mitologia, del llegendari i de la història catalana moderna a l'èpica de Verdaguer, sobretot a *Canigó*, són els temes d'altres documentades comunicacions. Però una de les parts del volum més interessant és la constatació de la presència de Verdaguer més enllà del seu espai natural i temporal, bé mitjançant les traduccions —al castellà, però també a països tan allunyats com Polònia i els països txecs—, bé mitjançant la recepció posterior que van fer-ne els noucentistes en general o crítics especialitzats com Carles Riba, Ramon Xuriguera o Lluís Guarner. La part final de les actes és reservada a la relació del poeta amb les arts plàstiques, a través dels seus retratistes i dels seus il·lustradors, i a la relació amb la música, sobretot amb l'estudi de les composicions inspirades en els seus dos grans poemes èpics: *L'Atlàntida* i *Canigó*. En resum, unes

actes que amplien la figura de Verdaguer amb àmbits que no s'havien estudiat fins ara i que demostrin que la grandesa i la importància del poeta de Folgueroles va més enllà de l'estricta literatura.

El dotzè volum de l'*Anuari Verdaguer*, corresponent al 2004 i aparegut el 2005, inicia una nova etapa de la publicació, visible a primer cop d'ull tant pel nou disseny formal com pel subtítol que l'encapçala: «Revista d'estudis literaris del segle XIX». D'aquesta manera, sense abandonar la recerca sobre el poeta, objectiu primer de l'anuari, amplia el camp d'interès cap als estudis literaris sobre el segle XIX en general. El contingut d'aquest primer volum és una mostra del nou enfocament. Després dels innumbrables treballs apareguts en tota mena de mitjans amb motiu de la commemoració verdagueriana del 2002, la presència d'estudis sobre el poeta de Folgueroles a l'anuari és gairebé nul·la, tret d'un treball de Ramon Pinyol sobre la figura de Justí Pepratx, en tant que transcriptor del poeta. Aquest exemplar de l'anuari representa, doncs, una pausa necessària en els treballs verdaguerians per tal d'agafar embranzida de cara al VI Col·loqui Internacional sobre Verdaguer que, tal com estava previst, va tenir lloc als escenaris habituals de Barcelona, Vic i Folgueroles entre els dies 10 i 12 de novembre de 2005, sota el lema «Verdaguer: llengua, retòrica, poètica». El VI Col·loqui sobre Verdaguer, a diferència de l'anterior que versava sobre la relació del poeta amb el món exterior, estava destinat a estudiar els recursos lèxics, retòrics i poètics emprats pel poeta per portar a terme la seva obra. La conferència inaugural va anar a càrrec del Dr. Joan Veny, que va parlar de la llengua i el territori en Verdaguer. Així mateix, cal destacar la interessant ponència del Dr. Pere Ramírez Molas sobre les estructures rítmiques presents en el discurs en prosa verdagueriana. Les altres ponències van versar sobre la retòrica i l'argumentació en *L'Atlàntida* (Amadeu Viana); els dos registres lingüístics presents en la poètica verdagueriana (Albert Rossich); la poètica de la ficció en l'èpica (Margarida Aritzeta) i, finalment, l'acta de clausura va acollir la conferència sobre Verdaguer i Marià Aguiló, pronunciada per Josep Massot i Muntaner. Les comunicacions llegides van sobrepassar la vintena. Totes aquestes aportacions estaran fidelment recollides en el volum de les actes que sortirà properament com un número més de l'*Anuari Verdaguer* (núm. 14 – 2006).

Els estudis verdaguerians amplien horitzons i no queden circumscrits a les institucions barcelonines, i osonques en particular, sinó que Lleida, amb el motor de la universitat, també ha contribuït a l'aprofundiment de la personalitat i l'obra del poeta de Folgueroles amb dues miscel·lànies. *Verdaguer des de Ponent* (2003) és el catàleg de l'exposició que va recollir, amb documents i fotografies, la relació del poeta amb les terres lleidatanes, amb treballs de Josep Tort, Joanjo Ardanuy, Josep M. Domingo, Ramon Miró i Romà Sol. L'altra aportació és el recull *Tornau-me a terra. Noves perspectives sobre Verdaguer* (2004), a cura de Jordi Prenafeta, amb col·laboracions de Josep M. Domingo, Enric Casasses, Isidor Cònsul, Pere Farrés, Narcís Garolera, Josep Paré, Perejaume i Ramon Pinyol.

Entrant en el terreny de l'edició dels textos verdaguerians, hem de destacar l'aparició dels volums II i III de *Totes les obres*, a cura de Joaquim Molas i d'Isidor Cònsul. Aquesta edició posa a l'abast del públic no especialitzat la totalitat de la producció verdagueriana. Després del volum I, que contenia la prosa, el volum II (2003) recull els poemes llargs i el teatre i el III (2005), darrer aparegut, recull una primera part de la *Poesia* —amb els llibres publicats en vida de Verdaguer— que es completarà amb un últim tom, amb la poesia dispersa, els llibres pòstums i l'obra inèdita. La publicació d'altres obres del poeta ha continuat, encara que amb un ritme més pausat del que es va aconseguir en l'any del centenari. Així, Narcís Garolera ha seguit amb la seva tasca de propagador de les obres de Verdaguer i ha tingut cura de les edicions de *Montserrat, llegendari, cançons, odes* (2003) i *De Tànger a Sant Petersburg. Excursions i viatges* (2003), i ha redactat el pròleg dels *Escrits sobre la Vall d'Aran* (2003). La pro-

ducció del Verdaguer excursionista es tanca amb l'antologia de Ramon Miró, *Jacint Verdaguer i els Pirineus* (2004). També ha vist la llum l'obra pòstuma *Què diuen els ocells. Proses i poesies* (2003), a cura d'Andreu Bosch i M. Àngels Verdaguer, amb un pròleg de Ricard Torrents. El ressò de les celebracions de l'«Any Verdaguer» ha empès dues grans empreses periodístiques a publicar, amb destinació al públic català, els poemes llargs verdaguerians. «La Biblioteca Bàsica d'El Periódico» ha editat *Canigó* (2005) en la versió de Marina Gustà i *El Mundo va treure L'Atlàntida* (2004), amb pròleg de Baltasar Porcel. D'aquesta obra també s'ha publicat la traducció llatina que, amb el títol *Atlantis*, havia fet Tomàs Viñas i que, revisada per J. Bellés, acompanyada del text català establert per Narcís Garolera, i amb un pròleg de Joaquim Arenas, ha vist la llum el 2003. I ja que parlem de traduccions, cal esmentar que la traducció que Jacint Verdaguer va fer de l'obra *Nerta* de Frederic Mistral ha estat recentment recuperada i publicada juntament amb la traducció de Lluís Guarnier del poema mistralià *Les illes d'or* (2005), amb un pròleg de Joan Antoni Millón i Emili Casanova.

Els estudis sobre la persona i l'obra del poeta de Folgueroles s'han centrat sobretot en aspectes biogràfics de l'escriptor. Isidor Cònsul en *Perfils de Verdaguer* (2003) presenta una biografia que vol ser el punt de partida d'un posterior estudi exhaustiu sobre el personatge. El llibre també inclou un estudi sobre la temàtica franciscana en Verdaguer i la reedició de «Verdaguer-Maragall, joc de miralls». Raimondo M. Sorgia ha vist traduït al català el seu llibre *Verdaguer vist des de dins. Dimensions interiors del poeta de Folgueroles* (2003). Ramon Felipó, a *Mossèn Cinto i el Pi de les Tres Branques* (2003), recull l'estada de Verdaguer per terres berguedanes i exhuma documentació pertinent sobre el símbol que va motivar un dels poemes verdaguerians. La relació del poeta de Folgueroles amb els mallorquins Marià Aguiló, Miquel Costa i Llobera i Antoni M. Alcover ha estat estudiada per Josep Massot i presentada en diferents treballs, recollits en la 3a. sèrie d'*Escriptors i erudits contemporanis* (2003). En la 4a. sèrie de la mateixa obra (2004), Massot ha publicat la intensa relació de Verdaguer amb Montserrat. Aplec de treballs diversos és també el llibre de Narcís Garolera, *Jacint Verdaguer, textos, comentaris, notes* (2004). Una aportació notable per a la bibliografia sobre els anys difícils del poeta és l'edició a càrrec de Luís González Ferreries del manuscrit, inèdit i sense data, del P. Manuel Miguélez, *Verdaguer en Madrid. Historias íntimas*, que recull les gestions fetes pels agustins de l'Escorial per anular la suspensió a divinis de Verdaguer per part del bisbe Morgades. El llibre reproduïx també l'obra del P. Manuel Monjas *Los agustinos en la rehabilitación de Jacinto Verdaguer*, publicada l'any 1912. Un llibre que aporta dades estimables sobre la relació, extensa en el temps i intensa en quantitat, de Verdaguer amb la institució dels Jocs Florals és obra de M. Àngels Verdaguer, editada per l'Ajuntament de Barcelona. Es tracta de *Verdaguer i els Jocs Florals de Barcelona* (2004) que, en la primera de les dues parts de què consta l'estudi, analitza la participació del poeta en les diferents convocatòries del certamen, amb documentació inèdita que li permet arribar a aportacions noves, però també l'obliga a la formulació d'alguns interrogants que queden pendents; en la segona part presenta la vinculació de Verdaguer a la institució com a membre del consistori dels Jocs Florals en diverses convocatòries. El llibre conté, a més a més, textos, il·lustracions i documents. Ricard Torrents ha dedicat gran part de la seva obra al poeta de Folgueroles i ha aconseguit esdevenir un referent indiscutible pel que fa a estudis verdaguerians. Un cop més, la seva dedicació ens aporta una obra valuosa que és el fruit de les seves col·laboracions durant l'Any Verdaguer: *A la claror de Verdaguer. Nous estudis i aproximacions* (2005). El llibre, estructurat en sis apartats —anys d'aprenentatge de Verdaguer; els grans poemes; paral·lelismes amb altres creadors; resum de l'Any Verdaguer; verdagueristes i justificació de la seva dedicació al poeta— s'obre amb un pròleg de Joan Triadú i recull els treballs periodístics, les intervencions en col·loquis, les conferències i els treballs per a revistes que l'estudiós ha produït durant la celebració verdagueriana.

I per acabar aquesta relació d'obres sobre Verdaguer, res millor que el llibre de Perejaume *Els cims pensamenters de les reals i verdagueres elevacions* (2004), llibre d'art bellament editat, que recull la relació de l'artista amb Verdaguer mitjançant accions, instal·lacions i peces de creació. Segons Ricard Torrents, «Perejaume és el verdaguerista d'afinitats del segle XXI», com altres artistes ho havien estat durant el segle XX, perquè «la comunió amb la natura els és comuna».

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- CÒNSUL, Isidor (2003): *Perfils de Verdaguer*. Barcelona: Edicions Proa.
- DIVERSOS AUTORS (2003): *Anuari Verdaguer 2002. Conferències, ponències, comunicacions, crònica*. Vic: Eumo Editorial; Universitat de Vic.
- DIVERSOS AUTORS (2003): *Verdaguer des de Ponent*. Lleida: Generalitat de Catalunya.
- DIVERSOS AUTORS (2005): *Anuari Verdaguer 2004. Revista d'estudis literaris del segle XIX*, Vic: Eumo Editorial; Societat Verdaguer.
- FELIPÓ, Ramon (2003): *Mossèn Cinto i el Pi de les Tres Branques*. Tarragona: Edicions El Mèdol.
- GAROLERA, Narcís (2004): *Jacint Verdaguer, textos, comentaris, notes*. Lleida: Pagès Editors.
- MASSOT i MUNTANER, Josep (2003): «Els treballs i els dies de Jacint Verdaguer», «Jacint Verdaguer i la poesia popular», «Miquel Costa i Llobera i Jacint Verdaguer». *Escriptors i erudits contemporanis. Tercera sèrie*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 55-156.
- MASSOT i MUNTANER, Josep (2004): «Les "Tertúlies amb poetes" de Vic i Jacint Verdaguer», «Jacint Verdaguer i Montserrat». *Escriptors i erudits contemporanis. Quarta sèrie*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 47-56.
- MIGUÉLEZ, Manuel F. (2003): *Verdaguer en Madrid. Historias íntimas*. A cura de Luis González [inclou en annex MONJAS, Manuel: *Los agustinos en la rehabilitación de Jacinto Verdaguer*]. La Bañeza: Ediciones del Curueño.
- MISTRAL, Frederic (2005): *Les illes d'or / Nerta*. Traduccions de Lluís Guarner i Jacint Verdaguer. Edició i estudis de Joan Antoni Millón i Emili Casanovas. València: Denes.
- PEREJAUME (2004): *Els cims pensamenters de les reals i verdagueres elevacions*. Barcelona: Edicions Polígrafa.
- PRENAFETA, Jordi (ed.) (2005): *Tornau-me a terra. Noves perspectives sobre Verdaguer*. Lleida: Àgora Literària dels Països Catalans.
- SORGIA, Raimondo M. (2003): *Verdaguer vist des de dins. Dimensions interiors del poeta de Folgueroles*. Barcelona: Editorial Balmes.
- TORRENTS, Ricard (2005): *A la claror de Verdaguer. Nous estudis i aproximacions*. Vic: Eumo Editorial.
- VERDAGUER, Jacint (2003): *Atlantis*. Versió llatina de Tomàs Viñas, revisada per Joan Bellès. Text català establert per Narcís Garolera. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- VERDAGUER, Jacint (2003): *De Tànger a Sant Petersburg. Excursions i viatges*. Edició de Narcís Garolera. Barcelona: Tusquets.
- VERDAGUER, Jacint (2003): *Escrits sobre la Vall d'Aran*. Viella: Edicions Aranesees.
- VERDAGUER, Jacint (2003): *Montserrat, llegendari, cançons, odes*. Edició de Narcís Garolera. Barcelona: Edicions de 1984.

- VERDAGUER, Jacint (2003): *Què diuen els ocells. Proses i poesies*. A cura d'Andreu Bosch i M. Àngels Verdaguer. Vic: Eumo Editorial.
- VERDAGUER, Jacint (2003): *Totes les obres. Volum II. Poemes llargs. Teatre*. Edició de Joaquim Molas i Isidor Cònsul. Barcelona: Edicions Proa.
- VERDAGUER, Jacint (2004): *Canigó*. Barcelona: Biblioteca Bàsica d'*El Periódico*.
- VERDAGUER, Jacint (2004): *L'Atlàntida*. Madrid: *El Mundo*.
- VERDAGUER, Jacint (2004): *Verdaguer i els Pirineus. Antologia*. Edició de Ramon Miró. Tremp: Garsineu Edicions.
- VERDAGUER, Jacint (2005): *Totes les obres. volum III. Poesia I*. Edició de Joaquim Molas i Isidor Cònsul. Barcelona: Edicions Proa.
- VERDAGUER, M. Àngels (2004): *Verdaguer i els Jocs Florals de Barcelona*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona; Museu d'Història de la Ciutat; Museu-Casa Verdaguer.